

**ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ
ВИРІШЕННЯ (В ТОМУ ЧИСЛІ І МЕТОДИКИ ПЕРЕВІРКИ ОПЕРАЦІЙ ЩОДО РУХУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ)**

Кожна демократична держава повинна гарантувати неухильне дотримання конституційних прав та свобод людини, проголошені Конституцією чи іншим найвищим нормативно-правовим актом. Організаційно збалансоване, ефективне, функціонально доступне правосуддя виступає складовою системи засобів захисту прав людини. Для з'ясування фактичних обставин справи, отримання необхідних доказів суддя чи слідчий можуть потребувати використання спеціальних знань, якими володіє судовий експерт.

Нечіткість та постійні зміни норм чинного законодавства сприяють скоєнню злочинів економічного характеру. Розкриття цих злочинів здійснюється з допомогою судово-бухгалтерської експертизи, оскільки більшість порушень у сфері економічного законодавства знаходять відображення у документах, бухгалтерських записах. Тому спеціальні знання у сфері бухгалтерського обліку, якими не володіє суддя та слідчий як спеціальною сферою знань експерта для розслідування економічних злочинів та вирішення господарських суперечок у суді є надзвичайно необхідними.

Дослідження інформації в галузі економіки завжди потребує застосування саме економічних знань. Економічну інформацію розуміють як сукупність кількісних даних, тобто показників, що характеризують господарську діяльність підприємств, установ, організацій.

Крім того, при розслідуванні злочинів економічного характеру необхідність залучення кваліфікованого спеціаліста зумовлена особливістю економічних відносин, в яких вчиняються злочини, тобто необхідність орієнтування у вузьких питаннях галузей права та економіки, знання великої кількості нормативно-правових актів. Варто враховувати, що скоєння злочинів в одній сфері економіки може призвести до скоєння злочину в іншій сфері.

Збільшення кількості економічних злочинів, нелегальної діяльності має негативний вплив на економічний розвиток країни.

В процесі судового врегулювання господарських та цивільних спорів, кримінальних, адміністративних справ за позовом юридичної чи фізичної особи виникає необхідність використання спеціальних знань у сфері бухгалтерського обліку, економічного аналізу, господарського контролю, тобто виникає необхідність залучення судового експерта.

Судово-бухгалтерська експертиза є процесуальною формою дослідження матеріалів справи шляхом використання спеціальних знань для встановлення фактичних обставин справи. Проведення даної експертизи здійснюється за наявності постанови про призначення судово-бухгалтерської експертизи судовим експертом, який є працівником державних спеціалізованих установ та судовим експертом, який не є працівником спеціалізованих установ. Результати проведення експертизи оформлюються у вигляді висновку експерта у письмовій формі. Висновок судового експерта складається із таких частин, як: вступна (зазначається назва експертизи, її номер, вид, номер і назва справи, за якою призначена експертиза, короткий виклад обставин справи, дані про особу (орган), що призначили експертизу, дата і номер постанови про призначення експертизи, дані про експерта (експертів), питання, які потрібно вирішити, перелік матеріалів, що надсилаються на експертизу тощо); дослідна (відомості про стан об'єктів дослідження, застосовані методи та способи дослідження, повне роз'яснення відповідей на поставлені експерту-бухгалтеру питання з посиланнями на нормативні документи); результативна (чіткі узагальнюючі відповіді на поставлені питання, сформульовані на основі результатів дослідження з посиланням на нормативні акти).

Варто зазначити, що відповідно до змін законодавства використовується термін "економічна експертиза", що включає експертизу бухгалтерського та податкового обліку, фінансово-господарської діяльності, фінансово-кредитних операцій.

Експертна діяльність в Україні регулюється нормативно-правовою базою, що складається із Конституції України, Кримінального, Цивільного процесуального, Господарського процесуального кодексу, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України "Про судову експертизу", Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень №53/5 від 22.01.2013 р. та інших положень, постанов, інструкцій.

В основному у вищесказаних документах здійснюється регулювання участі експерта у судовому процесі, його права, обов'язки, відповідальність, порядок призначення судової експертизи, обставини при яких здійснюється самовідвід експерта від здійснення експертизи. Тобто, регулюються питання діяльності судового експерта.

Відсутні рекомендації, інструкції, щодо загальної методики дослідження судовим експертом матеріалів справи, тобто системи методів, прийомів, технічних засобів, що застосовуються для вирішення конкретних питань справи у певній послідовності.

Встановлено відсутність інструкції (документа, положення), яка містить основні методики здійснення судової експертизи операцій з руху основних засобів, як головного об'єкта дослідження. Це є досить актуальним оскільки судовий експерт використовує в практиці незалежно від об'єкта дослідження загальнонаукові методи, прийоми документального контролю. Створена єдина методика перевірки операцій щодо руху основних засобів дозволить оперативним чином, своєчасно вирішити проблематичні питання щодо руху основних засобів за допомогою правильним чином підібраних методів та способів.

Варто зазначити, що відповідно до Закону України "Про судову експертизу" методики судових експертиз підлягають атестації (крім судово-медичних та судово-психіатричних). Встановлено, що атестація здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів "Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз" №595 зі змінами від 15.11.2013 р. Дана процедура проводиться шляхом рецензування та атестації методик судових експертиз науковими радами спеціалізованих установ та Координаційною радою з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України. Доцільним є створення окремого єдиного методичного органу, який буде займатися вивченням методики, доцільністю її атестації, новизни.

Крім того, встановлено відсутність нормативно-правового акту, який регулює порядок здійснення економічної експертизи, її призначення, проведення та оформлення отриманих результатів у висновку експерта.

Наявність типового переліку питань та завдань економічної експертизи у Інструкції про призначення судової експертизи та експертних досліджень №53/5 від 22.01.2013 р. не є достатнім для належної організації та здійснення даної експертизи.

Потрібно враховувати, що кваліфікація експерта є істотною умовою оперативного, якісного виконання експертного дослідження. Експертно-кваліфікаційні комісії здійснюють присвоєння та позбавлення кваліфікації судового експерта, тому виникає необхідність відновлення дії нормативно-правового акту, що регулює діяльність даного суб'єкта.

Отже, вирішення поставлених питань дозволить розробити загальні підходи до організації методики здійснення судової експертизи (в тому числі і методики експертного дослідження операцій з руху основних засобів), закріпити порядок призначення та проведення економічної експертизи на законодавчому рівні, регулювати діяльність експертно-кваліфікаційних комісій.